

A man with dark hair, wearing a grey suit jacket, a white shirt, and a purple tie, stands in a modern interior. He has his hands clasped in front of him and is looking directly at the camera with a slight smile. The background features warm, glowing pendant lights and a dark-framed doorway.

'MINDER CHEMIE,
MEER GROENE
GEWASBESCHERMING'

'Gewasbescherming moet nu echt groener'

Op initiatief van staatssecretaris van Economische Zaken Martijn van Dam vond begin februari 2016 een vruchtbare Dialoog duurzame gewasbescherming plaats. Van Dam is ook verantwoordelijk voor het mestbeleid en natuurbeleid. Reden genoeg dus om hem naar zijn visie op een aantal drinkwaterdossiers te vragen.

Tijdens de Dialoog duurzame gewasbescherming bleek dat de sleutel tot succes onder andere ligt bij een snellere toelating van groene gewasbeschermingsmiddelen en nauwe samenwerking op Europees niveau. *Hoe kijkt u terug op de Dialoog duurzame gewasbescherming?*

Van Dam: 'Het is ons streven dat de komende jaren een transitie plaatsvindt richting een vergroening van gewasbeschermingsmiddelen. Hierbij hoort ook het uitbreiden van het huidige middelenpakket in Nederland met meer biologische en natuurvriendelijke gewasbeschermingsmiddelen en andere alternatieven. Denk aan gebruik van precisieapparatuur, drones en het inzetten van big data. Tijdens de Dialoog duurzame gewasbescherming hebben we zeer goede gesprekken gehad met betrokken partijen: boeren, telers, wetenschappers, overheid, imkers, fabrikanten van biologische en traditionele gewasbeschermingsmiddelen, natuur- en milieuorganisaties, de drinkwatersector, toezichthouder Ctgb, supermarkten, tuinwinkels en consumentenorganisaties over mogelijkheden om de al ingezette vergroening verder uit te bouwen en te versnellen. Het is belangrijk dat alle betrokkenen de komende tijd een extra stap gaan zetten. Dat was ook mijn oproep tijdens de dialoog. Het bleek niet tegen dovemansoren. Er zijn die middag tientallen interessante ideeën gelanceerd en afspraken gemaakt, waar ik het nodige van verwacht.'

Landbouw en waterkwaliteit

U heeft het beschermen van natuur in samenhang met het behouden van de koppositie van Nederland als het gaat om land- en tuinbouw tot speerpunt van uw beleid gemaakt. *Hoe ziet u dit in relatie tot verbetering van de waterkwaliteit?*

Van Dam: 'Ik ben ervan overtuigd dat er voor de landbouw alleen maar toekomst is als die in balans is met de natuur eromheen. Dat geldt overigens niet alleen voor Nederland, maar voor de hele

wereld. Met een groeiende wereldbevolking zullen er de komende jaren meer monden moeten worden gevoed, terwijl de klimatologische omstandigheden dat waarschijnlijk moeilijker maken. Een van onze grote uitdagingen is om de landbouwproductie te laten stijgen, maar op een manier dat de aarde dat wel aankan. Nederland kan en moet daarbij in mijn visie als vooraanstaande landbouwnatie vooroplopen.'

'Nederland is van oudsher een druk land met een hoge bevolkingsdichtheid en veel economische activiteiten, waaronder een zeer intensieve landbouw en veeteelt. In die combinatie ontstaat snel druk op de natuur, door emissies van bijvoorbeeld stikstof en chemische gewasbeschermingsmiddelen. Voor mij is het cruciaal dat wij langs verschillende sporen een duurzame balans vinden tussen economische activiteiten en natuur, en daarmee de waterkwaliteit. Wij zetten nu sterk in op het terugdringen van stikstofemissies en de transitie naar groene gewasbescherming.'

Kunt u dat concreter maken?

Van Dam: 'Er is voor een aantal stoffen al jarenlang sprake van sterke overschrijding van de normen, zoals glyfosaat en imidacloprid. Als we dan ondanks de aanscherping van de gebruiksvoorschriften

'VOOR DE LANDBOUW
IS ALLEEN MAAR TOEKOMST
ALS DIE IN BALANS KOMT
MET DE NATUUR EROMHEEN'

geen verbetering zien, zullen er uiteindelijk maatregelen genomen moeten worden. Als eerste zal dan het Ctgb bekijken of de toelating van zo'n middel moet worden heroverwogen. Daarnaast heb ik als staatssecretaris een beperkte mogelijkheid om de toepassing van een middel in bepaalde kwetsbare gebieden te verbieden met het oog op bescherming van de waterkwaliteit.'

Welke innovaties en/of maatregelen acht u kansrijk bij het verder reduceren van emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater en grondwater?

Van Dam: 'De belangrijkste oplossingsrichtingen zijn opgenomen in de nota van 2013: verder verduurzamen via emissiebeperking, tegengaan van het in de lucht verwaaien van gewasbeschermingsmiddelen en vaker kiezen voor laag-risico gewasbeschermingsmiddelen, die geen schade aan de natuur aanbrengen. Hier zie ik de meeste kansen, hoewel nog veel inzet nodig is. Bijvoorbeeld voor marktpartijen die bestaande middelen kunnen verbeteren of nieuwe middelen kunnen ontwikkelen. Daarbij is het wel van belang dat nieuwe producten snel op de markt kunnen worden gebracht. Daarnaast geloof ik sterk in gesloten systemen met eigen waterzuivering en geïntegreerde teelten.'

'Op het gebied van gewasbescherming is het streven om chemische middelen doelgericht en gedoseerd – dus alleen daar waar nodig – in te zetten en tegelijkertijd meer laag-risicomiddelen toe

te passen. Ook zal meer moeten worden gewerkt met geïntegreerde aanpakken waarbij de nadruk op preventie ligt. In de veehouderij zal het antibioticagebruik worden aangepakt. De glastuinbouw wordt verplicht om in 2018 95% van hun afvalwater te zuiveren en te recyclen, om te voorkomen dat gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater terecht komen. Daarnaast is nu een speciaal programma opgesteld om de stikstofuitstoot terug te dringen en de natuur te helpen herstellen.'

'Het is daarbij ook belangrijk om te realiseren dat we wel wat vragen van de landbouwsector. De boeren moeten gaan omschakelen en dat kost tijd en geld. Ik ben dan ook blij dat we bij de Dialoog duurzame gewasbescherming met LTO Nederland afspraken hebben gemaakt over vijf pilots waarin wordt getest hoe de teelt van bepaalde gewassen zo duurzaam mogelijk kan worden aangepakt. Dit kan dan leiden tot nieuwe teeltstrategieën, die vervolgens breed in de sector kunnen worden uitgerold.'

Nederland heeft in Brussel het initiatief genomen tot een actieplan duurzame gewasbescherming, wat wilt u hiermee bereiken?

Van Dam: 'Het gaat ons er met name om dat laag-risico gewasbeschermingsmiddelen in Europa sneller toegang krijgen tot de markt. Nu geldt voor deze middelen nog dezelfde zware procedure als voor chemische middelen. Er is een expertgroep samengesteld, die naar verwachting nog tijdens het Nederlandse voorzitterschap met een actieplan zal komen. Nederland is hierin zeer actief, gesteund door een aantal andere lidstaten. Maar de uitdaging is om alle lidstaten mee te krijgen in deze koers van verduurzaming.'

Op welke wijze wordt de kwaliteit van de drinkwaterbronnen meegenomen in de evaluatie van de Meststoffenwet?

Van Dam: 'Onderzoek naar de kwaliteit van de drinkwaterbronnen is een belangrijk onderdeel van die evaluatie. Al in 2013 concludeerde het Planbureau voor de Leefomgeving dat het mestbeleid weliswaar heeft bijgedragen aan verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, maar dat we er nog niet zijn. Bij de helft van de grondwaterwinningen bestaat een risico op achteruitgang van de kwaliteit van het gewonnen water door verschillende externe redenen, zoals verstedelijking, industrie of landbouw. Bij 48 van de 240 winningen gaat het daarbij concreet om mestgerelateerde dreigingen. Voor een deel gaat het om oudere verontreinigingen, maar lokaal zien we soms nog forse overschrijdingen van de grondwaternorm. Het mestbeleid is gebaseerd op gemiddeldes, waardoor dergelijke lokale overschrijdingen wegvallen in het grotere geheel, maar dit is uiteraard wel een terechte zorg voor de drinkwaterbedrijven.'

'BEDRIJVEN WORDEN VERPLICHT
OVERTOLLIGE MEST TE VERWERKEN'

‘BETEKENIS VAN DRINKWATER- BEDRIJVEN VOOR NATUUR- ONTWIKKELING IS TOEGENOMEN’

‘Vanuit de evaluatie van de Meststoffenwet zal nu een nieuw actieprogramma worden opgesteld dat is gericht op het verder verbeteren van de waterkwaliteit. Eén van de zaken waar naar gekeken wordt, is de mestverwerkingsplicht. Sinds 2014 worden bedrijven verplicht overtollige mest te verwerken. De bedoeling is dat we binnen twee jaar een evenwicht bereiken op de mestmarkt. Dat betekent concreet dat de mest die op een bedrijf wordt geproduceerd ofwel binnen de normen wordt uitgereden op het land, ofwel wordt verwerkt en geëxporteerd. Hiermee zouden we uiteindelijk in Nederland onder de nitraatnormen moeten uitkomen. Daarnaast streeft Nederland naar inzet van hoogwaardige mineralenconcentraten uit dierlijke mest. Deze meststoffen kunnen dienen als kunstmestvervangers, waardoor dierlijke mest veel efficiënter gebruikt wordt en er minder kunstmest nodig is. Voor deze aanpak is nog wel toestemming vanuit de EU nodig.’

Belang voor natuurontwikkeling

Uw ministerie ondersteunt de Groene Tafel Natuur & Drinkwater, die weer zal plaatsvinden op 1 april aanstaande. Hier wordt met alle betrokken partijen gesproken over meer samenwerking en een gezamenlijke inzet voor natuur en bescherming van drinkwaterbronnen. *Waarom vindt u dit van belang?*

Van Dam: ‘Het draait bij het creëren van draagvlak voor natuur en het zoeken naar win-winsituaties om samenwerking tussen de betrokken stakeholders. Een initiatief zoals de Groene Tafel Natuur & Drinkwater past prima in dat kader. Dit ministerie heeft onlangs een studie uit 2004 laten updaten over de betekenis van de drinkwaterbedrijven voor natuurontwikkeling en biodiversiteit. Daaruit komt naar voren dat dit belang de afgelopen jaren is toegenomen en dat ook de samenwerking tussen de verschillende organisaties op dit gebied is versterkt. Voor de drinkwaterbedrijven is het aantrekkelijk om te kunnen uitdragen dat ‘hun’ drinkwater wordt gemaakt in beschermde natuurgebieden. Voor een consument is het een prettig idee dat het Nederlandse kraanwater lekker, gezond en betrouwbaar is, en lokaal wordt geproduceerd in een beschermd natuurgebied.’

Functieverweving

In de Rijksnatuurvisie staat de drinkwatervoorziening benoemd als een goed voorbeeld van een functiecombinatie met natuur. *Hoe kijkt u hier tegenaan?*

Van Dam: ‘De manier waarop de drinkwaterbedrijven in de duingebieden een combinatie maken van bescherming van de natuur en drinkwaterproductie is inderdaad een mooi voorbeeld van een functiecombinatie zoals wij die voorstaan. Doordat hier twee zaken bij elkaar komen die goed bij elkaar passen, is dit een klassieke

win-winsituatie. Door de bescherming van deze gebieden tegen ongewenste activiteiten kan de kwaliteit van het drinkwater beter worden gewaarborgd, en kan de natuur zich ook beter ontwikkelen. Een extra plus is dat de gebieden door de hogere natuurwaarden ook aantrekkelijker worden voor recreatie en kleinschalige economische activiteiten, zoals een eethuis of een natuurcamping. Persoonlijk vind ik Meijndel een erg geslaagd voorbeeld van functieverweving, maar er zijn er natuurlijk meer.’

‘De drinkwaterbedrijven investeren in zo’n gebied en geven daarmee iets terug aan een gebied. Dat zie je terug in de ontwikkeling van de natuurwaarden en een toename in gebruik van een gebied. Als mensen plezier aan natuur beleven, gaan ze er beter mee om en willen ze ook dat het beschermd wordt. Dat vertaalt zich uiteindelijk in maatschappelijk draagvlak voor natuur en dat is wat deze regering onder andere beoogt met de Rijksnatuurvisie. Wat mij betreft zijn de drinkwaterbedrijven dus op de goede weg. Ik zeg: ‘Vooral doorgaan!’’

Tweede Kamer vraagt staatssecretaris Van Dam om Europees verbod op glyfosaat

Nederland mag in Brussel niet instemmen met de toelating van glyfosaat voor een nieuwe periode van vijftien jaar, maar moet de Commissie oproepen om met een nieuw voorstel te komen. Een meerderheid van de Tweede Kamer drong daar begin maart bij staatssecretaris Van Dam (Economische Zaken) op aan. Maandag 7 maart zou in Brussel gestemd worden over het verlengen van de toelating van glyfosaat. Een aantal lidstaten en fracties in het Europees Parlement heeft zich daar echter tegen verzet, waardoor een besluit is uitgesteld. Staatssecretaris Van Dam zei een verlenging niet te steunen en eerst meer duidelijkheid te willen over het middel.

Glyfosaat is volgens de Wereldgezondheidsorganisatie waarschijnlijk kankerverwekkend. Het kan via oppervlaktewater en grondwater in de bronnen van drinkwater terecht komen. De drinkwaterbedrijven moeten vervolgens extra inspanningen verrichten om het middel tijdens het productieproces van het drinkwater weer uit het oppervlakte- of grondwater te zuiveren. In juni moet er in Brussel een besluit liggen over glyfosaat. In de tussentijd zal er ook in de Tweede Kamer nog over worden gesproken.

Vorig jaar is in Nederland besloten om een verbod te introduceren op chemische onkruidbestrijding buiten de landbouw. Het verbod geldt in ieder geval voor professioneel gebruik, bijvoorbeeld door gemeenten. Dat is van groot belang om de normoverschrijdingen van glyfosaat in drinkwaterbronnen terug te dringen. Particulier gebruik is voorsnog uitgezonderd van het verbod. Staatssecretaris Dijksma (Infrastructuur en Milieu) heeft de Tweede Kamer eerder toegezegd te bekijken op welke wijze het verbod zo snel mogelijk ook voor particulieren op verhardingen kan gaan gelden.